Табл. 4.6 – Нормативні показники рівня озеленення різних структурних елементів в межах міста, %

Структурні елементи	Рівень озеленення, %
Озеленені території загального використання	
Міські парки	56-80
Дитячі парки	40-55
Спортивні парки	15-30
Меморіальні парки	30-65
Зоологічні сади	15-40
Ботанічні сади	40-70
Сквери	75-85
Бульвари	60-75
Озеленені території обмеженого використання	
Житлові райони	Не менше 25
Території шкіл	45-50
Території дитячих закладів	45-55
Території громадських будівель	Не менше 40
Території навчальних закладів	Близько 50
Території культурно-просвітницьких установ	40-60
Території спортивних споруд	30-50
Території установ охорони здоров'я	55-65
Озеленені території спеціального призначення: - на вулицях - в санітарно-захисних і охоронних зонах	 Не менше 25 60-80

Запитання для самоперевірки:

1. Які задачі є головними підчас екологічної реконструкції в історичному центрі міста?

2. Які способи можуть бути ефективними для забезпечення нормативного рівня шуму і інсоляції в районах історичної забудови?

3. Як можна збільшити рівень нормативного озеленення в центрі міста?

4. Як може оцінюватися рівень естетичної (художньо-архітектурної) виразності міського середовища?

4.2.2 Методи композиційного моделювання архітектурного середовища в історичному центрі міста

Показником духовного розвитку суспільства є його ставлення до цінної історико-архітектурної спадщини і рівня композиційної організації середовища. До об'єктивних характеристик якісного рівня композиційної організації і естетичної виразності міста належать: співмасштабність, пропорційність, різноманітність, складність, ритмічність [58]. Саме виходячи з цих вимог мають проводитися як реконструкція, так і нове будівництво в межах історичного центру міста чи ареалів цінної забудови. У зв'язку з тим, що кожний конкретний фрагмент міської території має свої особливості, можна виділити три основні варіанти композиційного моделювання архітектурного середовища в історичному центрі міста:

1. Максимальне збереження – реконструкція або детальне відтворення зовнішнього вигляду історичної забудови підчас нового будівництва. Такий метод доцільний у випадку, коли поблизу реконструйованого чи новоствореного будинку розташовані цінні в архітектурно-художньому й історико-культурному значенні об'єкти. Усі нові будівлі та споруди, незалежно від їх функціонального призначення, зводяться з додержанням стилістичних закономірностей оточуючої забудови і використанням відповідних матеріалів. Кольорова гамма будинків також має поєднуватися із зовнішнім оточенням. Будинки, що мають архітектурну чи історико-культурну цінність, реконструюються зі збереженням зовнішнього вигляду, але можуть змінювати своє функціональне призначення

2. Збереження об’ємно-планувальної структури території. У цьому варіанті можна виділити дві градації:

- Збереження основних об’ємно-просторових параметрів середовища (масштабу, колориту, пропорцій, композиційно-планувальної структури забудови, стилістики архітектури) з введенням сучасних матеріалів та конструкцій. Тобто відбувається не точне копіювання, а лише перенесення загального композиційно-пропорційного строю старих будинків на нові споруди.

- Створення якісно нової композиційної структури, виконаної у сучасних формах і матеріалах, але з використанням елементів стилізації. Тобто проводяться паралелі між новою і старою забудовою – у новобудовах використовуються стилізовані елементи ордерної системи чи інші деталі, що передають характер історичної забудови.

Та чи інша градація обирається в залежності від конкретної містобудівної ситуації – архітектурно-художньої й історико-культурної цінності навколишньої забудови. Але не завжди ці вимоги витримуються (рис. 4.7) [86, 90].

Яскравим прикладом даного варіанту композиційного моделювання архітектурного середовища в історичному центрі міста є Бізнес-центр «Фабрика Станіславського» в Москві. Його можна вважати одним з кращих зразків коректного середовищного будівництва, що не впадає в стилізацію і копіювання, але й не конфліктує з оточенням. Поєднання старого і нового корпусів, розділених проїздом, йде практично у всьому: у геометрії будівель, в розмірах отворів, в ритмі і пропорціях фасадних елементів, у збігу горизонтальних рівнів. Цегляні стіни перегукуються з фасадом, оздобленим об’ємною керамікою; вітражі з декоративними дерев’яними ламелями продовжують тему величезних двосвітних вікон старої фабрики.

3. Радикальна реконструкція. У рамках цього напряму також виділяються градації:

- Формування архітектурного середовища, нового за своєю структурною організацією та формотворенням архітектурних об’єктів, але погодженого з оточуючим середовищем (забудовою та відкритими просторами) в основних параметрах (висота, ширина тощо). Такий метод рекомендується для периферійних частин центрального району, де переважає більш сучасна забудова (немає охоронних зон пам’яток архітектури). Стара і нова забудова узгоджуються, здебільшого, за висотою – поверхів чи будинку в цілому. Новим об’єктам надається роль композиційних і візуальних домінант.

- Організація яскравого контрасту між навколишнім середовищем і новоствореним об’єктом (з погодженням деяких основних масштабних параметрів). Таке рішення можливе у двох випадках. Перший – відсутність поблизу відведеної для будівництва ділянки цінних з архітектурно-художньої чи історико-культурної точки зору об’єктів. Тобто, підвищення рівня художньо-архітектурної (естетичної) виразності середовища відбувається завдяки підпорядкуванню існуючої маловиразної забудови новому, яскравому з архітектурно-художньої точки зору, акценту. Другий варіант – контрастний до зовнішнього оточення об’єкт проектується в центрі великої за розмірами ділянки, а навколо нього створюється ландшафтна зона, яка нівелює різкий контраст між новим будинком й оточенням. Кожен з двох варіантів вимагає, все ж таки, узгодження основних масштабних параметрів з навколишньою забудовою [67, 66, 80, 32].

Прикладом радикального втручання в композиційно-просторову структуру архітектурного середовища може бути Музей на набережній Бранлі в Парижі (відкритий у 2006 р. , арх. Жан Нувель) (рис. 4.8, б).

Прикладом масштабної еколого-містобудівельної реконструкції і середовищного підходу, коли водночас вирішувалися нагальні екологічні й зумовлені ними композиційно-планувальні проблеми історичного центру міста, є м. Валенсія в Іспанії. В середині XX століття місто опинилося на грані екологічної катастрофи: річка Турія, що протікала через центральну частину міста, почала його затоплювати. Через це було створене нове штучне русло ріки навколо міста, а на місці колишньої річки зведений величезний десятикілометровий парково-розважальний комплекс «Місто Мистецтва і Науки» (арх. Сантьяго Калатрава і Фелікс Сандела), що представляє собою низку парків, розважальних і культурно-освітніх закладів. До складу комплексу входять театр-планетарій «Півсфера», Палац Мистецтв, Музей науки, найбільший океанаріум Європи тощо. Усі споруди зведені із застосуванням найсучас-

ніших технологій. Таким чином, під час будівництва комплексу було одночасно вирішено більшість головних задач екологічної реконструкції в історичному центрі міста: ліквідація нагальних екологічних проблем; підвищення рівня художньо-архітектурної виразності середовища; збільшення площі зелених насаджень; енергоефективність будівель і споруд і їх будівництво за принципами архітектурної біоніки (рис. 4.9).

Рис. 4.7 – Реконструкція в історичному центрі міста. Російський досвід

а

б

а – бізнес-центр «Фабрика Станіславського» в Москві;
б – офісний центр (ліворуч) і Арт-галерея (праворуч) в м. Уфа

Рис. 4.8 – Реконструкція в історичному центрі міста. Європейський досвід

а

б

а – реконструйована будівля Рейхстагу в Берліні;
б – музей на набережній Бранлі в Парижі

Рис. 4.9 – Комплекс «Місто Мистецтва і Науки» в м. Валенсія

а

б

в

а – Палац Мистецтв – універсальний концертний зал (ліворуч) і Музей науки імені принца Феліпе, в залах якого розміщена інтерактивна виставка розвитку науки і технологій (праворуч);
б – Півсфера – багатофункціональний зал, що поєднує три види видовищ: Планетарій, стереокінотеатр і лазерний проектор. За дизайном нагадує велике око з рухомою повікою;
в – парк Океанографії – найбільший в Європі океанаріум